

Dokument 69

Prednáška dekana teologickej fakulty v Bratislava A. Spesza na tému Rasizmus, merítko mravnosti, ktorá odznela 15.2.1939.

Rasová otázka a kresťanstvo.

Aktuálna prednáška dekana teologickej fakulty v Bratislave J. S. Dr. A. Spesza⁸.

Bratislava, 15. februára. V nedeľu na kat. bohosl. fakulte v Bratislave z podnetu J. S. dekana dr. Alexandra Spesza a profesorského sboru začal sa cyklus prednášok o aktuálnych otázkach dneška.

Prvú prednášku na tému „Rasizmus, merítko mravnosti“ povedal J. S. dekan dr. Alex. Spesz. (...) Ideológia rasizmu a nacizmu valí sa Európou. Sám pojem rasy je neurčitý. Ťažkosti pojmu sú najväčšie pri rasách ľudí, pretože u človeka k biologickým prvkom pristupujú i duševné prvky. Pre tieto ťažkosti hlásatelia rasizmu zameňujú pojem rasy za pojem národa, hoci tak narážajú na nejasnosti a nepresnosti. Preto i sám Alfréd Rosenberg⁹ musel povedať, že rasa je viac virovyznaním ako poznaním.

Neurčitý pojem rasizmu berie sa za kritérium mravnosti. To je protiva, ktorá sa nedá odpustiť. Kritérium mravnosti musí stáť na pevnom základe. Takým je len ľudská príroda, s ktorou sa ľudský skutok alebo shoduje, alebo protiví, čo nám zdravý ľudský rozum ukazuje. To je učenie Aristotelovo, sv. Otcov, sv. Tomáša Akvinského a to je aj učenie Kristovo. Podľa toho rasa, národ nie sú najväčšími hodnotami, pretože i národ a rasa stoja pred a pod Bohom. Ani utilitarizmus jednotlivca, ani utilitarizmus rasy nie je posledným cieľom človeka. Posledným cieľom človeka môže byť len absolútno – Boh. Cirkev takto podriaďuje národ a štát prirodzeným a božím zákonom, ale to neznamená, že cirkev neuznáva národné hodnoty.

Dokladom toto je aj tá okolnosť, že sa cirkev usiluje dať národom kňazov z vlastného lona národa.

Pri teórii rasizmu treba sa dotknúť aj otázky smiešania rás. Rasizmus zabraňuje, alebo obmedzuje toto miešanie, hoci ono môže byť prostriedkom pokroku. Analogiu v malom máme v manželstve, v ktorom blízke príbuzenstvo je prekážkou. Rasizmus, podľa svojho mravného kritéria, schvaľuje a uskutočňuje sterilizáciu, čo zase smeruje proti najsvätejším právam jednotlivca. Ináč v tomto smere zákony dedičnosti sú nám ešte neznáme a ďalej v dejinách máme príklady, že ne jeden veľký muž bol v živote chorý.

⁸ Anton Spesz (1889-1967) - v rokoch 1938-1940 (znovu 1942-1944) dekan Bohoslovenskej fakulty v Bratislave.

⁹ Alfred Rosenberg (1893-1946), nemecký nacistický ideológ a politik – vojnový zločinec. V práci Mýtus 20. storočia obhajoval princípy rasizmu.

Vybičovány rasizmus nesie v zápätí smutné výsledky. Svojimi princípmi ustanovuje toľko morálok, koľko je národov a tak vyvoláva boj všetkých proti všetkým.

Postoj rasizmu k náboženstvu je doteraz nie celkom vykryštalizovaný¹⁰.

Medzi prejavmi najvyšších predstaviteľov rasizmu najdeme priaznivé, ale miestami aj odmietavé stanovisko ku kresťanstvu¹¹. Musíme uznať kladné hodnoty rasizmu, ako odstránenie triednych rozdielov, zažehnanie komunizmu, šťastné riešenie nezamestnanosti a preto len ľutovať by sme museli, keby medzi rasizmom a kresťanstvom nastal trvalý boj.

Prednáška, dokladaná pri každej téze výrokmí najzodpovednejších učiteľov rasistickej ideológie, majstrovsky ukázala, aký postoj má zachovať veriaci katolík k rasizmu. Katolícke stanovisko k rasizmu nemá byť len pesimistické. Priekopníci rasizmu musia prísť na to, že kresťanstvo je za národ, že Kristus znamená ráno nového dňa, že Kristus miluje i chráni národy, ako to hovorí Lex Salica z r. 490. Takto prednáška svojou aktuálnosťou, teologickou a filozofickou presnosťou zaujala všetkých.

Slovák, 16. 2. 1939, s. 4.

Dokument 70

Otvorený list rabína A. Friedera na interview provinciála jezuitov R. Mikuša Slovákovi 10. 2. 1939, v ktorom sa vyslovil k židovskej otázke.

Otvorený list P. Rudolfovi Mikušovi, provinciálovi jezuitov.
Vysokodostojný pán!

V 34. čísle „Slováka“ ráčili ste odpovedať na niektoré otázky, týkajúce sa židovského problému. Ako duchovný židovského ľudu na Slovensku chcem reagovať na tú časť, v ktorej rozlišujete medzi Židom starého zákona a Židom „presiaknutým talmudským učením“. O poslednom tvrdíte, že je postihnutý akousi nákazou, lebo vraj Talmud je súhrnom náuk nebezpečných kresťanskému svetu. Vyberáte z Talmudu pasus, ktorý údajne hovorí, že nežid je iba hovädom a že Žid nežida nesmie považovať za človeka.

Ako teológovi je Vám zaiste známo, že nie je možno urobiť rozdiel medzi starým zákonom a Talmudom, ktorý neni iným, ako komentárom

¹⁰ Pápež Pius XI. (1851-1939) napísal v roku 1937 nemeckým duchovným list *Mit brennenden Sorge*, v ktorom sa kriticky vyjadril aj k tejto otázke. Z článku nie je jasné, či to A. Spesz spomenul. Ťažko však predpokladať, že by takýto vzdelaný teológ o liste nevedel. Pozri *Sociálne encykliky*. Trnava 1997, s. 189-220.

¹¹ Ako príklad odmietavého stanoviska možno uviesť práve Alfréda Rosenberga a jeho dielo *Mýtus 20. storočia*.